

EVÇİL KANATLILARDA GÖRDÜĞÜMÜZ TÜMÖR ÇEŞİTLERİ

Cemalettin Köküslu*

İ. Ayhan Özkul**

The Types of Tumors Seen in Domestic Fowls

Summary: In this study, the types of tumors in domestic fowls were examined. A total of 61 tumor cases in 55 domestic fowls were investigated. Among these tumors, 40 leucosis, 2 cavernous hemangiomas, 7 adenocarcinomas, 2 malignant hemangioendotheliomas, 2 carcinosarcomas, 2 cholangiocellular carcinomas, 1 hepatocellular carcinoma, 1 granulosa cell tumor, 2 nephroblastomas, 1 leiomyosarcoma, 1 teratoma were histologically seen.

Özet: Bu çalışmada evcil kanatlılarda görülen tümör çeşitleri incelenmiştir. Ellibeş kanatlıda 61 tümör olayı görülmüştür. Bu tümörler arasında histolojik olarak 40 löykosis, 2 kavernöz hemangiom, 7 adenokarsinom, 2 malign hemangioendotelioma, 2 karsinosarkom, 2 kolangioselluler karsinom, 1 hepatoselluler karsinom, 1 granuloza hücreli tümör, 2 nefroblastom, 1 leiomyosarkom, 1 teratom saptanmıştır.

Giriş

Son yıllarda memleketimizde evcil kanatlı ve özellikle tavuk yetiştiriciliği, ekonomik bakımdan önemli bir yer almaktadır.

Bu alanda yetiştiriciler tarafından yapılan teşebbüslerin yaygınlaşması, önce evcil kanatlılara ait hastalıkların tanınmasını, hele kitle halinde ölümlere sebep olan salgın hastalıkların ve tümöral oluşumların meydana getirdiği ekonomik kayıplar ise bu alanda hastalıkların çıkışından önce de bazı tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Tavuklarda tümörlerin sıkça rastlanması, insan hekimliği kanser araştırmalarında bu kanatlıların onkoloji yönünden zengin bir kaynak olduğunu ortaya koymuş ve bu bakımdan tümör etyoloji-

* Genel ve Deneysel Patoloji Kürsüsü Doçenti.

** Aynı Kürsü Asistanı.

sinde bazı tavuk tümörlerinin etkenleriyle bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. (3,5) Hatta diğer kanatlılarda da insanlarda rastlanılan birçok tümör tiplerinin saptanması (1,2,4,6,7,8,9,10) bu konu üzerindeki çalışmalarda tümör etyolojisi problemine ışık tutma ümidini taşımıştır.

Biz de bu yönlerden faydalı olacağı kanısıyla bu çalışmamızda yurdumuz evcil kanatlılarında saptadığımız tümör tiplerini bildirdik.

Materyal ve Metot

Evcil kanatlılardaki tümör tiplerini saptamak için gerek otopsi yapılan kanatlıdan ve gerekse gönderilen tümörlü materyallerden alınan doku parçaları, histolojik inceleme için % 10 formalinde tesbit edilerek, 5-10 mikron kalınlığında kesilmiş, Van Gieson ve H.E. ile boyanmıştır. Konuyu teşkil eden materyalimiz Lalahan Zootekni Araştırma Enstitüsü, Etlik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü, Ankara Veteriner Fakültesi Bakterioloji ve Salgınlar Kürsüsü, Ankara Et ve Balık Kombinasi ile Bursa İli tavuk çiftliklerinden elde edilmiştir.

Bulgular

Kürsümüzde evcil kanatlılarda rastlanan tümör tipleri, kanatlının nev'i, ırkı, cinsi, tümörün olduğu organ ve metastazlarına göre cetvel 1. de gösterilmiştir. Bu cetvelin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi 55 evcil kanatlıda 61 tümör olayı görülmüştür. Mikroskopik inceleme sonucu bu olayların löykosis (40), Kavernöz Hemangiom (2) Adenokarsinom (7), Hemangioendotelyoma malignum (2), Karsinosarkom (2), Kolangioselluler karsinom (2), Hepatoselluler karsinom (1), Granüloza hücreli tümör (1), Nefroblastom (2), Leiomyosarkom (1) ve teratom (1) olduğu saptanmıştır. Ayrıca bir yumurtalık adenokarsinomunun karaciğer ve karın kası metastazları ile bir karsinosarkomun omentum metastazı ve bir kolangioselluler karsinomun da barsak metastazlarına rastlanmıştır. (Resim 1,2)

Tartışma

Evcil kanatlılarda saptanan 61 tümöral oluşum arasında birinci sırayı löykosis'in (% 66), ikinci sırayı da yumurtalık adenokanserlerinin (% 10) aldığı dikkati çekmektedir. Diğer tümör tiplerinin ise az sayılarda rastlandıkları görülmektedir. (Cetvel 1).

CETVEL 1
Evcil Kanatlılarda Gördüğümüz Tümör Çeşitleri

Tümörlü Materyal veya Otopsi Nosu:	KANATLININ			T Ü M Ö R Ü N		
	Nevi	Irkı	Cinsi-yeti	Oluştığı Organ	Histolojik Diagnostiği	Metastazları
173/67*	Tavuk	Hy-line	Dişi	Karaciğer, Dalak	Löykosis (lenfomatosis)	
174/67*	"	" "	"	Karaciğer, Dalak, Akciğer	Löykosis (lenfomatosis)	
30/71*	Ördek	Yerli	"	Karaciğer	Kavernöz Hemangiom	
31/71*	Tavuk	Plymouth	"	Kalp, Barsak, Karaciğer, Yumurtalık	Löykosis (lenfomatosis)	
135/72*	"	New-Ham pshire	"	Mide	Kavernöz Hemangiom	
52/73**	"	Hint	"	Boyun	Löykosis (lenfomatosis)	
156/73*	"	Leghorn	"	Karaciğer	Löykosis (lenfomatosis)	
157/73*	"	Yerli	"	Yumurtalık	Adenokarsinom	Karaciğer, Karın kası
160/73*	"	"	"	Barsak	Karsinosarkom	
164/73*	"	Leghorn	"	Dalak	Löykosis (Mycloblastosis)	
165/73*	"	"	"	Karaciğer	Hemangioendotelyoma malignum	
172/73**	"	New-Ham pshire	"	Omentum	Karsinosarkom	Omentum
249/73*	"	" "	"	Karaciğer	Kolangioselluler karsinom	

CETVEL I'in devamı

Tümörlü Materyal veya Otopsi Nosu:	KANATLININ			T Ü M Ö R Ü N		
	Nevi	Irkı	Cinsiyeti	Oluştığı Organ	Histolojik Diagnostiği	Metastazları
252/73*	Tavuk	Leghorn	Dişi	Karaciğer	Löykosis (lenfomatosis)	
306/73**	"	"	"	Böbrek, Akciğer	Böbrekte Nefroblastoma, Akciğerde Löykosis (lenfomatosis)	
307/73**	"	"	"	Yumurtalık	Teratom	
309/73**	"	Hy-line	"	Karaciğer	Löykosis (lenfomatosis)	
310/73**	"	" "	"	"	" "	
311/73**	Hindi	Yerli	"	Dalak	" "	
312/73**	Tavuk	Leghorn	"	Dalak, Yumurtalık	Dalakda Löykosis (Lenfomatosis) Yumurtalıkta Adenokarsinom	
313/73**	"	Cross	"	Böbrek Yumurtalık	Böbrekte Löykosis (Eritroblastosis) Yumurtalıkta Kist Adenokarsinom	
314/73**	"	Hy-Line	"	Barsak, Karaciğer, Böbrek, Yumurtalık	Löykosis (lenfomatosis)	
317/73**	"	Leghorn	"	Böbrek, Yumurtalık	" "	
326/73**	"	"	"	Karaciğer	" "	
327/73**	"	"	"	Barsak	" "	
329/73**	"	New-Hampshire	"	Karaciğer, Dalak yumurtalık	Karaciğer ve Dalakta Löykosis (lenfomatosis) Yumurtalıkta Adenokarsinom	

CETVEL I'in devamı

Tümörlü Materyal veya Otopsi Nosu:	KANATLININ			T Ü M Ö R Ü N		
	Nevi	Irkı	Cinsi-yeti	Oluştığı Organ	Histolojik Diagnostiği	Metastazları
2/74**	Tavuk	Leghorn	Dişi	Bursa fabricius	Löykosis (lenfomatosis)	
31/74**	"	Denizli	"	Sağ arka articulus tarsi	Hemangioendotelyoma malignum	
52/74**	"	Hybro	Erkek	Karaciğer	Löykosis (Lenfomatosis)	
53/74**	"	Leghorn	Dişi	Karaciğer, Böbrek	" "	
54/74**	"	Plymouth	"	Karaciğer	" "	
55/74**	"	New-Hampshire	"	Karaciğer, Yumurtalık	" "	
56/74**	"	Hy-line	"	Karaciğer, Böbrek	" "	
57/74**	"	" "	"	Yumurtalık	" "	
58/74**	"	Cornish	"	Karaciğer	" "	
59/74**	"	"	"	Karaciğer, Yumurtalık	" "	
60/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer, Yumurtalık	" "	
68/74**	"	"	"	N. Ischiadicus	Löykosis (Nöyral lenfomatosis)	
74/74**	"	"	"	Karaciğer, Yumurtalık	Löykosis (lenfomatosis)	
87/74**	"	Golden comet	"	Yumurtalık	Granüloza hücreli tümör	
88/74**	"	Lohmann	"	Göğüs kası	Löykosis (lenfomatosis)	

CETVEL'in Devamı

Tümörlü Materyal veya Otopsi Nosu:	KANATLININ			T Ü M Ö R Ü N		
	Nevi	Irkı	Cinsiyeti	Oluştığı Organ	Histolojik Diagnostiği	Metastazları
89/74**	Tavuk	Leghorn	Dişi	Yumurtalık	Leiomyosarkom	
90/74**	"	Hy-line	"	Karaciğer	Löykosis (lenfomatosis)	
91/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer, Böbrek Yumurtalık	Karaciğer ve Böbrekte löykosis (lenfomatosis). Yumurtalıkta Adenokarsinom (Medüller tip).	
92/74**	"	Leghorn	"	Yumurtalık	Löykosis (lenfomatosis)	
93/74**	"	Arbor acres	Erkek	Karaciğer, Dalak	" "	
94/74**	"	Leghorn	Dişi	Yumurtalık	Adenokarsinom (Skiröz tip)	
95/74**	"	Golden comet	"	Dalak, Böbrek, Yumurtalık	Löykosis (lenfomatosis)	
96/74**	"	Spencer	"	Karaciğer	Löykosis (myeloblastosis)	
97/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer, Böbrek	Karaciğerde Löykosis (lenfomatosis), Böbrekte Nefroblastoma.	
98/74**	"	Leghorn	"	Barsak, Böbrek	Löykosis (lenfomatosis)	
100/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer, Barsak	Kolangiosellüler karsinom	Barsak
101/74**	"	Leghorn	"	Barsak	Adenokarsinom	
102/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer	Hepatosellüler karsinom	
103/74**	"	Leghorn	"	Karaciğer, Yumurtalık	Löykosis (Lenfomatosis)	

* Kürsümüzde Otopsi yapılan Kanatlılar.

** Gönderilen Tümörlü Materyaller.

Hernekadar evcil kanatlılara ilişkin olarak incelediğimiz tümöral olaylar çok yüksek sayıda değilse de bunlar arasında löykosis olaylarının, hiçbir evcil kanatlı ırkı ayırmadan % 66 oranında yayılma göstermesi, bu durumun tavuk yetiştiriciliği için en tehlikeli bir tümör invazyonu olduğunu göstermektedir.

İncelenen 11 çeşit tümör arasında yumurtalıkta oluşan adenokanser olaylarının da 6 olay ile % 10 oranını bulması, yumurta tavukçuluğu yönünden sakıncalı görülabilir.

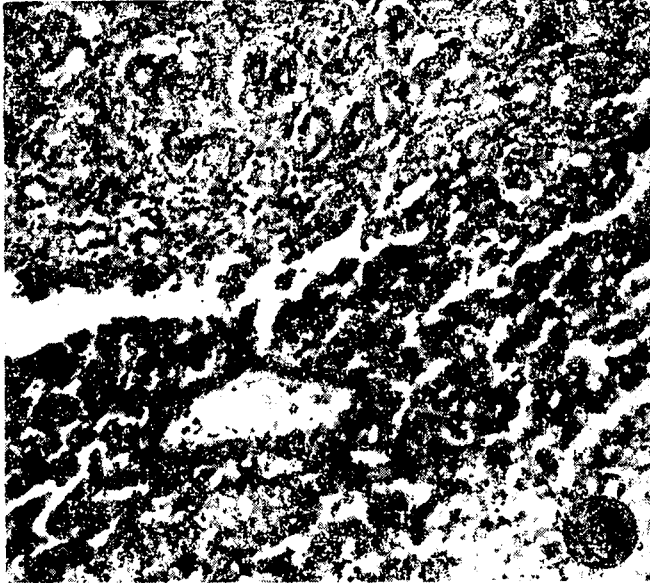
Diğer taraftan Ratcliffe (9), Arnall (1) ve Blackmore (4) in yaptıkları çalışmalarda da, kuşlarda gelişen tümörler arasında yumurtalık tümörlerinin aynı oranda bulunması, kanatlı hayvanlarda bu tümörlerin önemli bir yer tuttuğunu kanıtlamaktadır.

Ancak materyalimizi oluşturan tümör sayısının pek yüksek sayıda olmaması yumurtalık adenokanserinini hangi ırkta daha çok oluştuğu yönünden kat'i bir fikir verememektedir.

Gördüğümüz kanatlı tümörlerinin yurdumuz tavuk ırklarından hangilerinde daha fazla oluştuğunu saptamak amacıyla daha çok sayıda tümörü kapsayan bir çalışmanın yapılması zorunludur.

Literatür

- 1- **Arnall, L.** (1961): *Further Experiences with Cage Birds*. Vet. Rec. **73**, 1146-1159.
- 2- **Beach, J. E.** (1962): *Diseases of Budgerigars and other Cage Birds*. Vet. Rec. **74**, 10-14, 63-68, 134-140.
- 3- **Biester, H. E. and Schwarte, L. H.** (1965): *Diseases of Poultry*, the Iowa State University Press, Ames, Iowa, U. S. A. 863-924.
- 4- **Blackmore, D. K.** (1963): *The Incidence and Aetiology of Thyroid Dysplasia in Budgerigars*. Vet. Rec. **75**, 1068-1072.
- 5- **Hofstad, M. S., Calnek, B. W., Helmboldt, C. F., Reid, W. M., Yoder, M. W. Jr.** (1972): *Diseases of Poultry*, the Iowa State University Press, Ames. 467-585.
- 6- **Goodchild, W. M., and Cooper, D. M.** (1968): *Oviduct Adenocarcinoma in Laying Hens*, Vet. Rec. **82**, 389-390.
- 7- **Jones, L. D.** (1964): *Avian Cerebellar Teratoma*, Avian Diseases, VIII. 580-584.
- 8- **Lombard, L. S. and Witte, E.** (1959): *Frequency and Types of Tumours in Mammals and Birds of the Philadelphia Zoological Garden*. Canc. Res. **19**, 2, 127-141.
- 9- **Ratcliffe, H. L.** (1933): *Incidence and Nature of Tumors in Captive Wild Mammals and Birds*. Am. J. Canc. **17**, 116-135.
- 10- **Schettler, H.** (1967): *Die Lipome beim Wellensittich*, Hannover. Yazı "Dergi Yazı Kuruluna" 7.2.1975 günü gelmiştir.

Resim 1. Bir tavukta oluşan kolangioselluler karsinom. A, Tümörün makroskopik görünümü. B, Tümörün kesiti, H. E. \times 250.
 Cholangiocellular carcinoma, arising in the liver of a chicken. A, The gross appearance of the tumor. B, Section of the tumor, H. E. \times 250.

Resim 2. Tavukta ovarium adenokarsinomu A, Tümörün karın boşluğuna yayıldığı görülmektedir. B, Tümörün histolojik görünümü, H. E. \times 250. Adenocarcinoma of the ovary of a chicken. A, Observe, the metastasis of the abdominal tissues of the tumor. B, The appearance of the tumor by histologically.